

TUTKIMUSSIIHTEERIN PALSTA

Finn Forum '84. "Finns in North America". 5-8.9.1984 Rantasipi, Turku

Siirtolaisuus Yhdysvaltoihin ja Kanadaan on jo niin vanha ilmiö, että miltei jokaisella suomalaisella on naissä maissa joku sukulainen tai tuttava. Nama valtameren taakse menneet maamme ovat olleet sekä amerikkalaisten, kanadalaisten ja suomalaisten tutkijoiden mielenkiinnon kohteena vuosikymmenten ajan. Yksi osoitus tutkimustyön suunnitelmallisuudesta ovat Finn Forum-konferenssit, joita on järjestetty vuodesta 1974 lähtien viiden vuoden välein. Finn Forumista on tullut toistuva tapahtuma, jonne eri alojen tutkijat ja harrastajat kokoontuvat kuulemaan uusimpia tuloksia ja vaihtamaan tietoja ja kokemuksia siirtolaisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Ensimmäinen Finn Forum pidettiin Yhdysvalloissa, Duluthissa 1974 ja toinen Kanadassa, Torontossa 1979. Turussa järjestetyn kolmannen konferenssin järjestelyistä vastasi Siirtolaisuusinstituutti.

Tutkijat, jotka jo itse edustivat useita siirtolaisryhmiä, keskustelivat 5.-8.9.1984 välisenä aikana mm. suomalaissiirtolaisten sopeutumisesta, identiteettikysymyksistä, sekä heidän poliittisesta, sosiaalisesta ja uskonnollisesta toiminnastaan. Keskeisiin tarkasteltaviin kysymyksiin kuuluivat myös suomalaisten ja muiden etnisten ryhmien vuorovaikutus sekä kulttuuri. Mukana oli myös sekä USA:sta että Kanadasta, tutkimustoiminnasta kiinnostuneita yksityishenkilöitä, joilla ensimmäisen tai toisen polven siirtolaisina oli omakohtainen perspektiivi käsiteltäviin asioihin. Lisävaria toivat ne amerikkalaiset ja kanadalaiset tutkijat, jotka pelkästä mielenkiinnosta, tieteen vuoksi, olivat kiinnostuneita Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneesta siirtolaisuudesta. Pidetyistä 48 esitelmästä 12 koski Kanadaan ja 18 USA:han tapahtunutta muuttoa. 19 esitelmässä kohdemaata ei voitu eritellä. Edelliseen liittyen voidaan todeta, että tapahtuneeseen muuttoon nähden Kanadaa koskevia esityksiä oli runsaasti. Toisaalta Kanadaan suuntautuneen siirtolaisuuden kohdalla on ollut huomattavaa tutkimustarvetta, joten tapahtunutta kehitystä on tervehdittävä tyydytyksellä.

Symposiumin työskentely tapahtui kahdessa osassa: ensiksi olivat yleisesitelmät kaikille osanottajille. Tämän jälkeen seminaari jakaantui kahteen kanavaan (channel). Ensimmäisessä kanavassa takasteltiin suomalaiskeskuksia ja sosiaalista elämää (Finntowns and Social Life) sekä kieltä

ja vuorovaikutusta (Language and Interaction). Toisen kanavan esitelmät koskivat yhteiskuntasuhteita (Community Relations) sekä kirjallisuutta ja kansanperinnettä (Literature and Folklore). Kummassakin kanavassa oli siis sekä humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä teemoja. Olisi ehkä ollut tarkoituksenmukaisempaa jakaa teemat eri kanaviin tieteenalan mukaan; nyt kanavien työskentely meni jonkiverran paallekkain ja osallistajat joutuivat välillä vaikeisiin valintatilanteisiin.

Verrattuna edellisiin Finn Forum kokoontumisiin oli siirtolaisuuden näkökulmaa alueellisesti selvästi rajattu; aikaisemmin on keskusteltu koko siirtolaisuutemme kirjosta kun nyt keskityttiin vain Pohjois-Amerikkaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen. Rajausta voidaan pitää onnistuneena ja välttämättömänä: Pohjois-Amerikkaan suuntautunut siirtolaisuus on kokonaisuus, johon on turha kytkeä esim. Ruotsiin suuntautunutta siirtolaisuutta Suomesta Ruotsiin tapahtunutta siirtolaisuutta ja sekä ajallisesti että muuttoprosesseiltaan oma erillinen kokonaisuutensa.

Rajaaminen koski vain aluetta, sillä tieteellisesti tarkasteluna Finn Forum '84 oli aikaisempia monipuolisempi. Nyt erityisesti kieli- ja kansatieteilijöiden runsas esiintyminen ilahdutti. Toisaalta on todettava, että mm. historioitsijat perinteisina siirtolaisuustutkijoina toivat myös esille uusia ja tärkeitä näkökulmia muuttoliikkeestä.

Esitelmät toivat siis vakuuttavalla tavalla esille sen tutkimus- ja arkistotyön laajuuden, jota valtameren molemmiin puolin tehdään. Kysymys on paljolti erillisistä ja toisistaan riippumattomista hankkeista, joille Finn Forum tarjoaa hyvän julkistamispaikan ja keskustelufuorumin. Kokoontumisia voitaisiin toki pitää myös paikkoina, joissa ideoitaisiin tulevaisuutta ja hahmoteltaisiin toimenpiteitä keskeisten tutkimusaukkojen täyttämiseksi. Tulevaisuudessa eräs keskeisimmistä tällaisista tutkimushankkeista on Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuushistorian kirjoittaminen. Meillä on tällä hetkellä paljon alaan liittyvää yksittäistä tietoa, mutta prof. Päivö Tommilankin peräänkuuluttama synteesi puuttuu edelleen (ks. lähemmin Historiallinen Aikakauskirja 3/1984, s. 211-213). Sekä Suomessa että Pohjois-Amerikassa on ansioituneita tutkijoita, joiden kokemuksia ja tietoja voitaisiin tässä suhteessa hyödyntää. Vuonna 1988 tulee kuluneeksi 350 vuotta ensimmäisten suomalaisten saapumisesta Pohjois-Amerikkaan, Delawareen. Mikä olisikaan sopivam-

pi lahja amerikansuomalaisille kuin päätös kattavan siirtolaisuushistorian kirjoittamisesta. Seuraava Finn Forum (USA:ssa 1989) voisi sitten omalta osaltaan toimia historiankirjoituksen ja -kirjoittajien evästyspaikkana.

Finn Forum -konferensseista on muodostunut etupäässä tutkijoiden kohtaamispaikka. Olisi kuitenkin syytä muistaa myös tutkimuksen kohde eli itse siirtolainen. Tutkijat puhuvat liian helposti vain toisilleen ohittaen varsinaisen muuttajan. Tulevaisuudessa on tärkeää, että tutkijat eivät lokeroituisi omaksi ryhmäkseen, vaan pitäisivät

tiukasti yhteyttä tutkittavaan kohteeseen, vuorovaikutus on hedelmällisen ja tuloksiin pyrkivän tutkimuksen välttämätön edellytys. Finn Forum '89 voi toimia tässä suhteessa huomattavana aloitteentekijänä, pidetäänhän kokous perinteisellä siirtolaisuuden tuloalueella, Yhdysvalloissa.

Turussa pidetyn Finn Forum '84 sihteerinä toimi FM Hannele Hentula-Unger. Häneltä sekä Siirtolaisuusinstituutin johtajalta Olavi Koivukankaalta saa lisätietoja mm. seminaariesitelmien julkaisuun liittyvistä kysymyksistä.

"Ajankohtainen väestötutkimus Suomessa"

Helsingin yliopiston sosiologian laitos ja Suomen Väestötieteen Yhdistys r.y. järjestivät väestötieteen jatkokoulutusseminaarin marraskuun 15. ja 16. päivinä 1984 Hauholla. Seminaarin teemana oli "Ajankohtainen väestötutkimus Suomessa". Ohjelma sisälsi sekä väestöntutkimuksen menetelmiin että uusiimpiin tutkimustuloksiin liittyviä alustuksia. Seminaariin otti osaa 43 henkeä. Esitelmiä pidettiin kaikkiaan 11, joista kolmessa käsiteltiin muuttoliikeyttä. Seuraavassa lyhyt katsaus pidetyistä muuttoliikeyksitelmistä.

VTL Seppo Laaksonen ja VTT Anders Ekholm tarkastelivat alueiden välisiä muuttovirtoja GLIM-ohjelmaan liittyvän logit-analyysin tulosten perusteella. Alustus osoitti, että myös maassamuuton tutkimiseen on löydettävissä uusia empiirisiä näkökulmia ja sovellutuksia.

VTM Timo Nikander Tilastokeskuksesta esitteli muuttoliikkeen kehitystä vuosien 1975-82 osalta. Tulokset sellaisinaan olivat alan tutkijoille tuttuja; uutta oli sen sijaan tulosten graafinen esitystapa. Olisikin toivottavaa, että muuttoliiketutkimusten tulosten ja tilastotietojen esittelystä yleistyisivät tällaiset esitystavat. Tähän on ainakin Tilastokeskuksella nykyisin hyvät edellytykset, sillä laitos on hankkinut kuluvana vuonna tietokoneeseensa grafiikka-ohjelman.

VTM Tuija Martelin Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta esitteli asutuskuntien ja asuinalueiden ominaisuuksien vaikutusta muuttoalttuteen pääkaupunkiseudulla. Esitelmä perustui prof

Tapani Valkosen johdolla toimineen projektin loppuraportin tuloksille (myös tässä projektissa käytettiin em. GLIM-ohjelman logitanalyysia). Koska projektin tulokset ovat jo varsin hyvin asiantuntijoiden tiedossa, ei ole syytä käsitellä niitä tässä yhteydessä. Itse projekti on selvä osoitus siitä, että paikallismuuttoon liittyvää tutkimustoimintaa harjoitetaan eniten pääkaupunkiseudulla, sillä kaksi vuotta sitten tutkija Hilikka Summalta valmistui Espoossa laaja selvitys kuntien sisäisestä muutosta. Seminaarissa oli ennätysmäärä osanottajia, joten sen perusteella tarkasteltuna väestötieteellisen tutkimuksen asema on maassamme hyvä. Kuitenkin pienoisena kritiikkinä voitaneen esittää esitelmien tason olleen varsin vaihtelevan. Samoin esitelmat poikkesivat teemoiltaan toisistaan huomattavastikin. Esitelmien temaattinen hajoaminen ei toki ole järjestäjien vaan itse väestötieteen vika, koska se tieteenä koostuu toisistaan huomattavasti poikkeavista kokonaisuuksista (syntyvyydestä, kuolevuudesta ja muuttoliikkeestä). Varsinkin muuttoliiketutkijoilla on selviä orientoitumisvaikeuksia syntyvyyttä ja kuolevuutta käsittelevien esitelmien suhteen, sillä naihin väestötieteen osa-alueisiin liittyvät tutkimusongelmat ja -menetelmät ovat varsin spesifeja. Tulevaisuudessa kannattaisi ainakin kokeilla jakautumista teemoittain tapahtuvaan työkentelyyn vaikkapa yhden iltapäivän ajaksi.

Hauholla pidetty seminaari oli tavallista juhlavampi, sillä se oli järjestyksessään jo kymmenes. Samalla kun onnittelemme tuloksekkaasta alkutaipaleesta toivotamme menestystä myös tulevaisuudessa. Yhdistyksen merkitys myös muuttoliiketutkimuksen edistäjänä on ollut huomattava.

”Suomalaisten kaupunkien muutos”. Ympäristöministeriön seminaari Espoossa 30-31.10.1984.

Suomessa harjoitetaan kaupunkitutkimusta monissa eri korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa ja alan tutkimustietoon tunnetaan kiinnostusta monilla eri tahoilla. Kaupunkitutkimuksen eräänä ongelmana on yhteistyön ja tiedon välityksen vähäisyys teeman parissa työskentelevien tutkijoiden, laitosten sekä toisaalta näiden ja tutkimustietoa tarvitsevien välillä. Vakiintuneita yhteistyön muotoja ei ole eikä pysyviä tutkijayhteisöjä ole muodostunut. Kokonaiskuvan muodostaminen kaupunkitutkimukseksi luettavasta työstä, siihen sisältyvistä suuntauksista ja niiden välisistä yhteyksistä ja teoreettisista kytkennöistä on näin ollen vaikeaa sekä tutkijoille itselleen että tutkimustiedon käyttäjille. Tama myös vähentää alan tutkimuksen mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan kaupunkien kehittämistä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Ympäristöministeriön kaavoitus- ja rakennus-tutkimuksen neuvottelukunta on asettanut kaupunkitutkimuksen jaoston, jonka tavoitteena on mm. edistää suomalaista kaupunkitutkimusta, siitä käytävää keskustelua ja tutkimustiedon välittämistä päätöksenteon pohjaksi.

Jaosto järjesti 30.-31.10.1984 Espoossa alan tutkijoille ja virkamiehille seminaarin otsikolla ”Suomalaisten kaupunkien muutos”. Seminaarissa käsiteltiin suomalaisten kaupunkien sosiaalista ja rakenteellista erilaistumista, sen syitä ja seurauksia. Samoin tarkasteltiin kaupunkien yleisiä muutosmekanismeja koskevaa tutkimusta sekä tarvetta ja mahdollisuuksia tämän kaupunkitutkimuksen lohkon kehittämiseen Suomessa.

Seminaarin ensisijaisena tavoitteena oli etsiä sisällöllisiä ja menetelmällisiä suuntaviivoja tulevalle tutkimukselle. Tarkoituksena oli myös viereillä olevien tutkimushankkeiden ja niiden jatko-suunnitelmien esittely sekä tutkimuksellisen yhteistyön virittäminen. Vastauksia etsittiin mm. seuraavankaltaisiin kysymyksiin:

- Mitkä ilmiöt ovat keskeisiä tämän paivan kaupunkikehityksessä? Miten ilmiöt vaikuttavat eri tyyppisillä kaupunkialueilla ja millaista tietoa suomalainen kaupunkitutkimus on tähän mennessä tuottanut niistä?
- Millaisia haasteita nykyinen kaupunkikehityksen vaihe asettaa kaupunkitutkimukselle, millaisia uusia tutkimusongelmia nousee esiin ja millaisia tutkimuksellisia lähestymistapoja niiden käsittelyssä voitaisiin omaksua?
- Miten tähän ongelmakenttään liittyvää kaupunkitutkimusta voitaisiin parhaiten edistää Suomessa? Onko esim. tarvetta ja mahdollisuuksia laajoihin tutkimushankkeisiin?
- Onko alan tutkijoilla kiinnostusta ja tarvetta tutkimusyhteistyön muotojen kehittämiseen?

Millaisia uusia yhteistyöjärjestelyjä voitaisiin luoda?

Ryhmätyöskentelyllä oli seminaarin ohjelmassa keskeinen osuus.

Seuraavassa esitetään yhteenveto seminaarin tuloksista siltä osin kun ne koskevat muuttoliikettä tai muuttoliiketutkimusta.

- Seminaarissa todettiin tähtaastisen kaupunkitutkimuksen olleen maassamme sangen vähäistä; muutosprosesseja ei ole riittävästi kuvattu ja toisaalta vielä vähemmän selitetty. Kaupunkitutkimuksen tarve on siis ilmeinen.
- Asuntomarkkinoiden ja työvoiman liikkuvuuden välistä suhdetta ei tunneta tarpeeksi hyvin. Tarvitsemme lisää tietoa siitä, millaiset toimenpiteet asuntomarkkinoilla vaikuttavat hidastavasti tai kiihdyttävästi työvoiman liikkuvuuteen.
- Teoreettisesta tutkimustarpeesta todettiin, että tältä hetkellä ei ole teoriaa, joka yhdistäisi muuttoliikkeen yhteiskunnan kehitykseen ja auttaisi ennustamaan tulevaisuudessa tapahtuvan muuton suunnan ja määrän.
- Seminaarin työryhmissä nähtiin tärkeänä, että maassamuuttoa tutkittaessa ei saa alistua kuntarajojen mielivaltaisuuteen, vaan muuttoja on tarkasteltava alueellisten kokonaisuuksien kannalta.
- Tulevissa kaupunkitutkimuksissa olisi keskityttävä myös väestöllisiin muutoksiin; kaupunkien kehityksen ja muuttoliikkeen kannalta on tärkeää tietää asuntokuntien/parheiden rakenteissa ja luonteissa tapahtuneet muutokset. Kaupunkien nykyiselle väestönkehitykselle on tunnusomaista hidastunut väkiluvun kasvu, lasten osuuden vähentyminen ja vanhusten osuuden lisaantuminen; kaupunkien tulevaisuuden kannalta olisi väestörakenteen omavaraiskehitys parempi kuin muuttoliike.

Seminaarissa todettiin, että myös vastaisuudessa olisi järjestettävä kaupunkitutkimusseminareja. Painopistettä haluttiin muuttaa kuitenkin siten, että etusija annettaisiin pienimuotoisemmille, erikoisteemojen ympärille suunnitelluille kokoon-tumisille.

Seminaarissa kävi myös ilmi, että Teknillisessä korkeakoulussa toimivasta Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksesta (YJK) ollaan puuhaamassa kaupunkitutkimuksen keskusta maahamme. Mikäli näin tapahtuisi, merkitsisi se huomattavaa piristystä maassamme harjoitettavalle kaupunkitutkimukselle. Seminaarissa todettiin kuitenkin, että keskittäminen ei saa jarruttaa muualla suoritettavaa alan tutkimustoimintaa.

Elinkeinoelämän muutoksia ja kaupunkirakenteeseen sijoittumista tarkastellut työryhmy totesi loppuraportissaan, että kaupunkitutkimuksella pitäisi olla myös tutkijakoulutuksellisia tavoitteita. Tällä hetkellä alan toiminnalle on luonteenomaista se, että julkaisut syntyvät pääasiallisesti tilaus-

töinä. Koulutustavoitteiden ohella esitettiin myös, että tutkimustyö ei saisi urpioitua, vaan alalla toimiville olisi taattava mahdollisuudet myös ulkomaisiin kontakteihin. Sekä tutkijakoulutukseen että kansainvälisten yhteyksien luomiseen liittyvät tavoitteet ovat samansuuntaiset kuin Siirtolaisuusinstituutissa valmistuneessa muuttoliiketutkimuksen nykytilaa ja tulevaisuutta koskevassa selvityksessä esitetyt.

Seminaarin esitelmät on tarkoitus julkaista ympäristöministeriön toimesta raporttina. Kokoon-tumiseen liittyviä lisätietoja antaa seminaarin sihteeri Hilkka Summa. Hänet tavoittaa osoitteesta: Asuntohallitus, PL 870, 00101 Helsinki (puh. 90/60 931).

Ismo Söderling
